

II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O STRATEGICKOM DOKUMENTE

1. NÁZOV

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA NITRIANSKEHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA NA ROKY 2012 - 2018

2. ÚZEMIE

Nitriansky samosprávny kraj (ďalej len NSK)

3. DOTKNUTÉ OBCE

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2012 – 2018 je určený pre všetky obce a mestá administratívne spadajúce pod Nitriansky samosprávny kraj.

Na území NSK sa nachádza 354 obcí, z ktorých 15 má štatút mesta. Podľa územnosprávneho usporiadania v zmysle zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. sa kraj člení na 7 okresov: Komárno, Levice, Nové Zámky, Šaľa, Nitra, Topoľčany a Zlaté Moravce.

4. DOTKNUTÉ ORGÁNY

Dotknutými orgánmi sú v zmysle § 3 ods. 1) Zákona NR SR č. 24/2006 Z. z. všetky orgány verejnej správy, ktorých záväzný posudok, súhlas, stanovisko alebo vyjadrenie vydávané podľa osobitných predpisov podmieňujú povolenie navrhovanej činnosti PHSR NSK alebo ktorých vyjadrenie sa vyžaduje pred prijatím alebo schválením strategického dokumentu.

- Ministerstvo životného prostredia SR v Bratislave
- Letecký úrad SR v Bratislave
- Štátny dráhový úrad v Bratislave
- Krajský lesný úrad v Nitre
- Krajský pozemkový úrad v Nitre
- Krajský pamiatkový úrad v Nitre
- Krajský stavebný úrad v Nitre
- Krajský úrad pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie v Nitre
- Krajský úrad životného prostredia v Nitre
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva v Nitre
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva v Komárne
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva v Leviciach
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva v Nových Zámkoch
- Regionálny úrad verejného zdravotníctva v Topoľčanoch

5. SCHVAĽUJÚCI ORGÁN

Zastupiteľstvo Nitrianskeho samosprávneho kraja

6. OBSAH A HLAVNÉ CIELE STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A JEHO VZŤAH K INÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM

Na základe Zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov bol k 1. 1. 2002 konštituovaný Nitriansky samosprávny kraj, ktorého hlavnou úlohou je zabezpečenie jeho všestranného rozvoja a napĺňanie potrieb obyvateľstva. V zmysle zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky v znení neskorších predpisov a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja sa spracováva a pravidelne hodnotí „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja“ (ďalej PHSR NSK) ako jeden z hlavných nástrojov na riadenie zmien v prospech obyvateľov a rozvoja regiónu. Je to spoločný strednodobý plán samosprávneho kraja a jeho sociálno-ekonomických partnerov. Na základe súladu projektových zámerov žiadateľov z regiónu so schváleným PHSR NSK je možné čerpať finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu.

Predkladaný Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2012 - 2018 predstavuje pomerne rozsiahly strednodobý programový dokument rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja na časové obdobie rokov 2012 – 2018, ktorý nadväzuje na doterajší Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja NSK 2008 – 2015 schválený uznesením č. 252/2008 dňa 24. novembra 2008 na 33. riadnom zasadnutí Zastupiteľstva Nitrianskeho samosprávneho kraja. Program je zameraný na ekonomickú a sociálnu oblasť, je v súlade s cieľmi a prvotnými potrebami ustanovenými v Národnej stratégii regionálneho rozvoja SR (2010), je v súlade s územno-plánovacou dokumentáciou vyššieho územného celku Nitrianskeho kraja, plne rešpektuje Rámcovú stratégiu Nitrianskeho regiónu pre oblasť inovačného rozvoja a je kompatibilný s ostatnými čiastkovými koncepciami kraja ako aj spracovanými rozvojovými dokumentmi obcí, miest a mikroregiónov.

Program kraja je strednodobý programový dokument, ktorý obsahuje najmä:

- analýzu hospodárskeho a sociálneho rozvoja, environmentálneho rozvoja a rozvoja kultúry na území kraja, hlavné smery jeho vývoja a určenie jeho cieľov a prvoradých potrieb,
- určenie okresov a obcí, ktorých rozvoj je potrebné podporovať s ohľadom na potrebu rovnováhy v rozvoji kraja,
- úlohy a prvoradé potreby v rozvoji technickej infraštruktúry, sociálnej infraštruktúry v starostlivosti o životné prostredie, vo vzdelávaní, v kultúre a v ďalších oblastiach,
- návrh finančného a administratívneho zabezpečenia,
- pre účinné zameranie opatrení Programu je dôležité posúdiť aj územné a odvetvové disparity v rámci kraja pre nastavenie efektívnych nástrojov na riešenie situácie vo vybraných územiach.

Na tento dokument nadväzuje akčné plánovanie na úrovni Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja a organizácií v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti. Úlohou Akčného plánu Úradu NSK je rozpracovať uvedený program do realizačnej podoby v plnom rozsahu kompetencií regionálnej samosprávy.

Akčné plánovanie na úrovni miest a obcí je zabezpečené prostredníctvom akčných plánov programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja miest a obcí Nitrianskeho samosprávneho

kraja, príp. realizáciou strategických dokumentov združení obcí a miest či mikroregiónov, ktoré sú v súlade s PHSR NSK.

Tvorba dokumentu PHSR NSK na roky 2012 - 2018 vychádza zo SWOT analýz Nitrianskeho kraja stanovených hodnotených okruhov - častí:

- Ľudské zdroje a sociálna infraštruktúra
- Cezhraničná spolupráca a medzinárodná spolupráca
- Hospodárstvo
- Cestovný ruch
- Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka
- Technická infraštruktúra
- Životné prostredie

Uvedená SWOT analýza definuje vnútorné (silné a slabé stránky) a vonkajšie (príležitosti a ohrozenia) rozvojové faktory a zároveň predstavuje kombináciu dvoch analýz, S – W a O – T. Na základe tejto analýzy analytická časť dokumentu PHSR NSK na roky 2012 – 2018 môže presne definovať najvhodnejšie ciele, ktoré by zužitkovali najvýraznejšie predpoklady a pozitívne rozvojové impulzy a eliminovali problémy a prípadné riziká. Pomáha tiež identifikovať prioritné oblasti, ktoré budú predmetom rozvojovej stratégie. SWOT analýza vychádza z uskutočnenej socio-ekonomickej analýzy kraja.

Ciele programu

Podrobná SWOT analýza vychádzajúca z komplexnej socio-ekonomickej analýzy kraja, popisujúca silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia jednotlivých oblastí rozvoja a je hlavným vstupným nástrojom v procese identifikácie problémov NSK. Pri skúmaní príčin a dôsledkov hlavných rozvojových disparít je potrebné nájsť ich väzby a spoločnú prepojenosť, resp. vzájomnú podmienenosť. Takto identifikované vzťahy vytvárajú tzv. strom problémov, ktorý predstavuje grafické vyjadrenie väzieb medzi hlavnými problémami, ich príčinami a dôsledkami. Zároveň tak poskytuje ucelený obraz o identifikovaných problémoch a napomáha k správne naplánovaniu stratégie programu. Určenie hlavných problémov a spoločné hľadanie ich príčin ako aj ich dôsledkov je základným nástrojom v procese tvorby strategických cieľov programu rozvoja.

Identifikácia problémov vplyvujúcich na rozvoj územia vychádza zo socioekonomickej analýzy kraja. V rámci problémovej analýzy boli vytvorené základné identifikované skupiny problémov v nasledovných oblastiach:

- I. Hospodárstvo
  - Nízka ekonomická výkonnosť a konkurencieschopnosť kraja
- II. Životné prostredie a technická infraštruktúra
  - Nedostatočná dostupnosť územia a ohrozenie jeho udržateľného rozvoja
- III. Ľudské zdroje a sociálna infraštruktúra
  - Nedostatočne rozvinutý ľudský potenciál a partnerstvá
- IV. Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka
  - Destabilizácia vidieckeho osídlenia

PHSR NSK na roky 2012 – 2018 je v zmysle postupu spracovaný do úrovne opatrení a indikatívnych (rámcových) aktivít, ktorými sa majú naplňať priority, dosahovať vytýčené strategické a špecifické ciele a postupne dotvárať dlhodobá základná stratégia - vízia kraja. Pre ich financovanie budú využité prostriedky generované z vnútorných zdrojov regiónu, zo štátneho rozpočtu, získaných z prostriedkov štrukturálnych fondov Európskych

spoločenstiev (ESF a ERDF, kohézneho fondu, EPFRV, ostatných iniciatív a fondov), súkromných prostriedkov a ostatných zdrojov.

Rozvojová stratégia PHSR NSK

Obsahuje upravené (aktualizované) definovanie hierarchicky usporiadaných cieľov v štruktúre:

- a) **základná dlhodobá stratégia - vízia kraja**
- b) **globálny cieľ**
- c) **strategické ciele**
- d) **špecifické ciele**
- e) **opatrenia**, prostredníctvom ktorých budú naplnené definované ciele (časový horizont do roku 2018).
- f) **indikatívne (rámcové) aktivity** resp. potenciálne projekty, ktorými sa budú opatrenia postupne realizovať z dostupných zdrojov s možnosťou ich ročnej aktualizácie.

Základná dlhodobá stratégia – vízia kraja

Rozvojová vízia Nitrianskeho samosprávneho kraja:

„Nitriansky kraj bude dynamicky sa rozvíjajúci región využívajúci exogénne aj endogénne rozvojové zdroje. Hospodárstvo bude založené na moderných technológiách produkujúcich výrobky s vysokou pridanou hodnotou. Moderné a efektívne multifunkčné poľnohospodárstvo produkujúce dostatok kvalitných potravín, poskytujúce atraktívne pracovné príležitosti pre vidiecke obyvateľstvo, bude spolu s cestovným ruchom osou integrovaného rozvoja vidieckeho priestoru. Východiskom pre dosiahnutie týchto cieľov bude kvalitný integrovaný systém vzdelávania, poskytujúci občanom lepšie možnosti realizácie v profesijnom aj osobnom živote. Rastúca kvalita života bude sprevádzaná udržateľným rozvojom kvality zložiek životného prostredia a krajiny“.

Dlhodobá stratégia – vízia kraja stanovuje základné smerovanie regiónu NSK, obsahuje vo všeobecnej, ale záväznej forme zámery, ťažiská a priority pre dlhodobý rozvoj Nitrianskeho regiónu, zhmotňuje spoločné predstavy aktérov rozvoja o svojom území.

Ciele programu a indikatívne (rámcové) aktivity

Globálny cieľ

Zvýšenie konkurencieschopnosti a výkonnosti Nitrianskeho samosprávneho kraja v spoločnom Európskom priestore prostredníctvom trvaloudržateľného rastu hospodárstva, zvýšenia ochrany zložiek životného prostredia a krajiny a zlepšenia životných podmienok svojich obyvateľov.

Naplnením globálneho cieľa programu, ktorý vychádza z prijatej spoločnej vízie chce Nitriansky samosprávny kraj do roku 2018 dosiahnuť:

- zvýšenie podielu regionálneho HDP na národnom HDP
- zníženie miery nezamestnanosti v kraji.

Vrcholový cieľ Nitrianskeho samosprávneho kraja vychádza z dlhodobej stratégie (vízie) kraja, je konkretizovaný vo forme strategických a špecifických cieľov v štyroch oblastiach.

Strategické ciele

Nadväzujú na kľúčové problémy rozvoja identifikované v problémovej analýze programu v piatich oblastiach sociálno-ekonomického a spoločenského života kraja. Ich napĺňanie

povedie k postupnému odstraňovaniu týchto problémov a vytvorí tak podmienky pre vyvážený sociálnoekonomický a kultúrny rozvoj Nitrianskeho kraja. Boli definované v piatich prioritách a k nim následne stanovených strategických cieľoch:

I. Hospodárstvo

- Dlhodobo stabilný ekonomický vývoj založený na diverzifikovanej štruktúre s prevahou odvetví produkujúcich vysokú pridanú hodnotu a odvetví využívajúcich endogénne zdroje kraja. Ekonomickou výkonnosťou bude kraj patriť do prvej polovice v rámci Slovenskej republiky.

II. Ľudské zdroje

- Dlhodobo vyvážený rast vzdelanostnej úrovne sprevádzaný zvyšovaním celkovej zamestnanosti s osobitným zreteľom na ohrozené skupiny obyvateľov. Zvyšovanie kvality a dostupnosti poskytovaných sociálnych a zdravotných služieb. Budovanie efektívnych systémov pre regionálnu a miestnu samosprávu. Rozvoj spolupráce na regionálnej, nadregionálnej, resp. medzinárodnej úrovni prostredníctvom podpory formovania partnerstiev.

III. Pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka

- Konkurencieschopný agropotravinársky sektor budovaný na synergii rôznych typov a foriem poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov, vytvárajúci inovatívne prostredie na vidieku, prispievajúci k tvorbe pracovných príležitostí a k zodpovedajúcej kvalite života vidieckeho obyvateľstva.

IV. Infraštruktúra

- Modernizácia a zvýšenie bezpečnosti dopravnej infraštruktúry v prostredí transeurópskeho dopravného systému. Zlepšenie dostupnosti a zvýšenie atraktivity miest a obcí Nitrianskeho kraja a dobudovanie energetickej a informačnej infraštruktúry kraja. Budovaním modernej sociálnej infraštruktúry vytváranie podmienok pre zvyšovanie kvality života občanov.

V. Životné prostredie

- Udržateľný rozvoj územia zabezpečený znižovaním rizika vzniku resp. zmierňovaním negatívnych dopadov vplyvujúcich na kvalitu zložiek životného prostredia, prostredníctvom budovania a rozvoja zariadení environmentálnej infraštruktúry a zvyšovaním environmentálneho povedomia obyvateľov kraja.

Špecifické ciele a opatrenia

V nadväznosti na prijaté strategické ciele bol vytvorený súbor 19 špecifických cieľov, ktoré sledujú ich napĺňanie. Dosiahnutie špecifických cieľov PHSR NSK bude zabezpečené prostredníctvom realizácie opatrení a aktivít hodnotenej rozvojovej stratégie.

Priorita I. Hospodárstvo

Špecifický cieľ:

1. Podpora výskumu a vývoja vrátane transferu výsledkov a technológií do praxe

- Posilňovanie výskumného, vývojového a inovačného potenciálu kraja s cieľom zvýšiť výkonnosť a efektívnosť ekonomických odvetví na úroveň EÚ. Rozvoj vedy a výskumu sa bude orientovať predovšetkým na pôdohospodárstvo a uplatnenie biotechnológií.

Opatrenia:

1.1 Rozvoj a podpora výskumných, technologických centier, parkov a inkubátorov

1.2 Posilnenie spolupráce vedeckých a výskumných inštitúcií vrátane vysokých škôl s komerčnou sférou so zameraním na aplikovaný výskum

*Špecifický cieľ:***2. Vytváranie podmienok pre príchod nových investorov a rozvoja priemyselných odvetví s vyššou tvorbou pridanej hodnoty**

- Posilňovanie a postupná prestavba priemyselnej základne kraja smerom k odvetviam s vyššou pridanou hodnotou a odvetviam využívajúcim endogénny potenciál kraja.

*Opatrenia:***2.1 Rozvoj a podpora priemyselných parkov a podnikateľských zón****2.2 Podpora rozvoja priemyselných odvetví s vyššou tvorbou pridanej hodnoty***Špecifický cieľ:***3. Podpora malého a stredného podnikania**

- Podpora malého a stredného podnikania s cieľom zvyšovať zamestnanosť a stabilizovať ekonomickú základňu kraja.

3.1 Podpora malého a stredného podnikania so zreteľom na podporu výrobných aktivít**3.2 Vytvorenie systému na poskytovanie informácií a poradenstva pre rozvoj výrobných aktivít na území kraja***Špecifický cieľ:***4. Podpora cestovného ruchu**

- Udržateľný rozvoj konkurencieschopného cestovného ruchu na území kraja založeného na intenzifikácii využívania endogénnych rozvojových zdrojov (termálne zdroje, vidiecky turizmus).

4.1 Skvalitnenie služieb a infraštruktúry pre podporu rozvoja cestovného ruchu**4.2 Podpora budovania infraštruktúry cestovného ruchu****4.3 Tvorba produktov cestovného ruchu a ich propagácia****4.4 Podpora rozvoja vidieckeho cestovného ruchu a agroturizmu***Špecifický cieľ:***5. Využitie energetického potenciálu kraja**

- Dostupná a lacná energia je nevyhnutnou podmienkou pre udržateľný rozvoj hospodárskej základne kraja. Cieľom je zabezpečenie dostatočného množstva energie na báze vlastných obnoviteľných zdrojov energie.

5.1 Podpora využívania vlastných zdrojov energie v kraji**Priorita II. Ľudské zdroje***Špecifický cieľ:***1. Zvýšenie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva a rozvoj systému celoživotného vzdelávania**

- Vzdelanostná úroveň obyvateľov Nitrianskeho kraja je nižšia oproti priemeru Slovenska, pričom vzdelanie pracovnej sily nekorešponduje s požiadavkami trhu práce. Preto cieľom špecifického cieľa 1 je zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva skvalitnením stredoškolského vzdelávania a budovaním systému celoživotného vzdelávania založeného na spolupráci súkromného, verejného a tretieho sektora.

*Opatrenia:***1.1 Harmonizácia vzdelávania v kraji v súlade s požiadavkami trhu práce****1.2 Podpora rozvoja a dostupnosti celoživotného vzdelávania v rámci kraja**

Špecifický cieľ:**2. Sociálny rozvoj**

- S transformáciou spoločnosti sa mení životný štýl obyvateľstva a jeho nároky na sociálne služby a zdravotnú starostlivosť. Cieľom je poskytovať sociálne služby v súlade s rastúcimi nárokmi obyvateľstva, pri rešpektovaní trendov ich humanizácie a deinštitucionalizácie a minimalizácii výskytu sociálno-patologických javov v spoločnosti.

Opatrenia:

- 2.1 Zaistenie dostupnosti a variability sociálnych služieb, deinštitucionalizácia a humanizácia sociálnych služieb
- 2.2 Zaistenie dostupnosti a variability zdravotnej starostlivosti, deinštitucionalizácia a humanizácia
- 2.3 Podpora kultúrneho, športového a spolkového života v regióne
- 2.4 Zníženie výskytu sociálno-patologických javov

Špecifický cieľ:**3. Zvyšovanie kvality služieb verejnej správy**

- Celkový sociálny a ekonomický rozvoj kraja súvisí aj s kvalitou verejných služieb. Cieľom je dosiahnuť vysokú úroveň spolupráce a formovanie partnerstiev pre zvyšovanie kvality verejných služieb.

Opatrenia:

- 3.1 Zavedenie new public managementu na regionálnej úrovni
- 3.2 Spoločný rozvoj medzinárodných a cezhraničných sietí, partnerstiev
- 3.3 Podpora rozvoja partnerstiev, programového a projektového plánovania a riadiacich kapacít

Priorita III. Pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka**Špecifický cieľ:****1. Rozvoj multifunkčného poľnohospodárstva**

- Poľnohospodárstvo v kraji má strategický národohospodársky význam. Jeho hlavnou úlohou v kraji je zabezpečovať dostatok pracovných príležitostí pre vidiecke obyvateľstvo a udržiavanie krajinného rázu pri efektívnom využívaní endogénnych zdrojov kraja.

Opatrenia:

- 1.1 Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov zameraných na diverzifikovanie výroby poľnohospodárskeho a nepoľnohospodárskeho charakteru
- 1.2 Podpora vedy a výskumu a transferu poznatkov v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja vidieka
- 1.3 Podpora vytvárania vhodného agroenvironmentálneho prostredia

Špecifický cieľ:**2. Podpora rozvoja sociálneho kapitálu v poľnohospodárstve a na vidieku**

- Udržateľný rozvoj vidieka je bezprostredne spojený s rozvojom sociálneho kapitálu, kde je veľký potenciál najmä v spojení malých farmárov a obcí. Cieľom je také využívanie miestnych zdrojov, ktoré bude v súlade s potrebami miestnej komunity.

Opatrenia:

- 2.1 Podpora rozvoja územných partnerstiev medzi podnikateľmi na vidieku a územnými samosprávami
- 2.2 Podpora sieťovania kľúčových aktérov a budovania povedomia o miestnych a regionálnych produktoch
- 2.3 Podpora tradičnej spolkovéj a záujmovej činnosti

Špecifický cieľ:**3. Regenerácia vidieckych sídiel**

- Vo vidieckych sídlach Nitrianskeho kraja žije nadpolovičná časť obyvateľstva. Cieľom je zlepšovanie materiálnych sociálnych podmienok života týchto obyvateľov.

Opatrenia:

- 3.1 Podpora regenerácie vidieckych sídiel a urbanizmu vidieka
- 3.2 Podpora tradičnej spolkovéj a záujmovej činnosti
- 3.3 Podpora zabezpečenia kvalitných a dostupných služieb na vidieku

Priorita IV. Infraštruktúra**Špecifický cieľ:****1. Skvalitnenie regionálnej dopravnej infraštruktúry a jej napojenie na nadregionálne siete**

- Dopravná infraštruktúra a jej napojenie na nadregionálne siete je kľúčovou pri ďalšom ekonomickom rozvoji kraja. Cieľom je rozširovanie a skvalitňovanie všetkých foriem dopravnej infraštruktúry v kraji.

Opatrenia:

- 1.1 Budovanie a rozširovanie siete rýchlostných ciest a ciest I. tr. vrátane výstavby obchvatov miest a obcí
- 1.2 Modernizácia a rekonštrukcia ciest II. a III. tr. a napojenie na nadradenú dopravnú infraštruktúru
- 1.3 Modernizácia železničnej siete regionálneho a medzinárodného významu
- 1.4 Vytvorenie podmienok pre využitie vodných ciest regionálneho a medzinárodného významu
- 1.5 Vytvorenie podmienok pre zníženie environmentálnych dôsledkov výstavby a prevádzky dopravnej infraštruktúry

Špecifický cieľ:**2. Zlepšenie dostupnosti a kvality informačných a komunikačných technológií (IKT)**

- IKT je základnou technologickou podmienkou pri uplatňovaní znalostnej ekonomiky. Cieľom je sprístupniť informačné a komunikačné technológie podnikateľom, inštitúciám a občanom na celom území kraja pri súčasnom raste počítačovej gramotnosti všetkých užívateľov.

Opatrenia:

- 2.1 Podpora rozvoja telekomunikačných a prenosových sietí pre podporu informačnej a komunikačnej infraštruktúry

Špecifický cieľ:**3. Skvalitnenie sociálnej infraštruktúry**

- Transformácia spoločnosti prinášajúca zmeny v životnom štýle obyvateľstva a vyvoláva potrebu rozširovania a skvalitňovania sociálnych služieb. Cieľom je vytvoriť

podmienky pre rast kvality života obyvateľov prostredníctvom budovania modernej sociálnej infraštruktúry.

Opatrenia:

- 3.1 Podpora modernizácie zariadení sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti
- 3.2 Modernizácia školských a kultúrnych zariadení

Priorita V. Životné prostredie

Špecifický cieľ:

1. Zvýšenie environmentálnej rovnováhy v krajine a ochrana pred živelnými pohromami

- Intenzívne využívanie krajiny, nekompetentné zásahy do ekosystémov spolu so zmenami globálnej klímy spôsobujú rast frekvencie prírodných katastrof, najmä povodní a narušenie ekologickej stability prírody a krajiny. Cieľom je stabilizovať kolobeh vody v krajine a dosiahnuť stupeň ochrany prírody a krajiny, ktorý bude garantovať bezpečnosť obyvateľov kraja v prípade prírodných pohrôm.

Opatrenia:

- 1.1 Zabezpečenie ochrany územia pred povodňami realizáciou preventívnych opatrení
- 1.2 Realizácia opatrení a programov na ochranu prírody a krajiny

Špecifický cieľ:

2. Znižovanie znečistenia vôd a zlepšenie kvality života obyvateľov kraja dobudovaním a skvalitnením infraštruktúry vodného hospodárstva v zmysle právnych predpisov EÚ a SR

- Voda je jednou zo základných životných potrieb človeka, ale aj rastlinných a živočíšnych druhov. Je nevyhnutným výrobným faktorom v mnohých výrobných procesoch. Dostupnosť vody a jej kvalita sú základným kritériom kvality života v území. Vodné zdroje v Nitrianskom kraji sú výrazne znečistené činnosťou domácností aj ekonomických subjektov, splaškami z domácnosti ako aj poľnohospodárskou a priemyselnou výrobou. Cieľom je dosiahnuť výrazné zlepšenie kvality povrchovej aj podpovrchovej vody a výrazné zlepšenie zásobovania obyvateľstva nezávadnou pitnou vodou.

Opatrenia:

- 2.1 Zabezpečenie odvádzania a čistenia odpadových vôd
- 2.2 Zabezpečenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou

Špecifický cieľ:

3. Znižovanie produkcie odpadov a zavádzanie efektívnych systémov nakladania s odpadmi

- Slovensko, vrátane Nitrianskeho kraja sú typické vysokou produkciou odpadov, vrátane komunálnych odpadov pri nízkej miere ich zhodnocovania. Táto situácia nepriaznivo ovplyvňuje kvalitu ostaných zložiek životného prostredia, environmentálnu rovnováhu a kultúrnosť krajiny. Je príčinou aj spoločenských strát v dôsledku nevyužívania druhotných surovín ako energetických resp. materiálových vstupov do výrobného procesu. Cieľom je zvýšiť zlepšiť environmentálnu rovnováhu a kultúrnosť krajiny prostredníctvom zavádzania efektívnych a ekologicky nezávadných systémov nakladania s odpadmi.

Opatrenia:

- 3.1 Zefektívnenie systému nakladania s odpadom

Špecifický cieľ:

4. Zlepšenie kvality ovzdušia

- Zhoršovanie globálnej klímy je dôsledkom klimatických zmien, kde jedným z významných spúšťačov je nad únosnú mieru znečistené ovzdušie exhalátmi vznikajúcimi v dôsledku ľudských aktivít. Cieľom je zlepšenie kvality ovzdušia prostredníctvom účinných technických a technologických opatrení v ekonomickom aj vo verejnom sektore.

Opatrenia:

4.1 Znižovanie emisií tuhých znečisťujúcich látok a skleníkových plynov

Špecifický cieľ:

5. Zlepšenie environmentálneho správania sa obyvateľstva kraja

- Jednou z významných príčin narušenia environmentálnej rovnováhy v krajine je neznalosť environmentálnych princípov a príčinných súvislostí v reťazci produkcia – spotreba – tvorba odpadov – nakladanie s odpadmi. Cieľom je dosiahnuť vyššiu mieru zodpovednosti občanov za životné prostredie a ich aktívnu účasť na jeho ochrane.

Opatrenia:

5.1 Podpora environmentálnej osvedy a výchovy prostredníctvom podpory vzdelávacích aktivít a podujatí

V nasledujúcej časti PHSR NSK sú tieto ciele rozpracované do očakávaného dopadu konkrétneho špecifického cieľa a jeho indikátoru dopadu. Následne sú samostatne popísané jednotlivé konkrétne opatrenia, ich rámcové aktivity realizujúce opatrenie, určené cieľové skupiny, spolupracujúce a implementujúce subjekty, možné zdroje financovania, prípadné väzby na ostatné opatrenia a následne stanovené indikátory výsledku, ktoré sa predpokladajú realizovať prostredníctvom akčných plánov.

Celkový detailný prehľad jednotlivých priorit a opatrení podľa uvedených prioritných osí je uvedený v strategickom dokumente PHSR NSK pre roky 2012 – 2018 v kapitole 5. Implementačný rámec cieľov a opatrení.

Vzťah PHSR NSK k iným strategickým dokumentom

PHSR NSK je súčasťou komplexu strategických a programových dokumentov Slovenskej republiky, vypracovávaných na úrovni štátu a na úrovni krajov, respektíve regiónov a programových dokumentov Európskej únie pre využitie štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu.

a) Strategické dokumenty a politiky EÚ - programové dokumenty Európskej únie pre využitie štrukturálnych fondov

- **Národný (regionálny) rozvojový plán** (RDP – Regional Development Plan) - ako hlavný dokument pri vyjednávaní podpory zo Štrukturálnych fondov EÚ.
- **Rámec podpory spoločenstva** (CSF – Community Support Framework) - vytvorený na základe RDP v spolupráci s Európskou komisiou. Je to hlavný dokument vymedzujúci poskytnutie podpory zo Štrukturálnych fondov EÚ.
- **Sektorové operačné programy** (SOP – Sectoral Operation Programme) - ako taktické dokumenty vytvárané na úrovni ministerstiev. Rozpracovávajú programové celky stratégií a majú celoštátny charakter, na ktoré je požadované spolufinancovanie

zo zdrojov EÚ.

- **Regionálne operačné programy** (ROP – Regional Operation Programme) - ako taktické dokumenty, spracované na úrovni regiónov NUTS II. Rozpracovávajú tie problémové celky stratégií, pre ktoré je požadované spolufinancovanie zo zdrojov EÚ.
- Legislatíva ES v oblasti kohéznej politiky
- Legislatíva ES v oblasti pravidiel hospodárskej súťaže
- Legislatíva v oblasti verejného obstarávania
- Legislatíva v oblasti starostlivosti o životné prostredie
- Legislatíva v oblasti pravidiel rovnosti príležitostí, rodovej rovnosti a nediskriminácie

b) Strategické dokumenty a politiky SR - Strategické a programové dokumenty na úrovni štátu

- **Dlhodobé koncepcie** – napr. základné dlhodobé koncepčné dokumenty orientujúce rozvoj rôznych oblastí národného hospodárstva
- **Stratégia regionálneho rozvoja SR** – ako časovo vymedzený základný strategický dokument na podporu regionálneho rozvoja. Jeho obsahom je analýza stavu regionálneho rozvoja, charakteristika slabých a silných stránok v rozvoji krajov, strategické ciele regionálneho rozvoja v SR, vymedzenie regiónov podporovaných štátom a odporúčenia pre ústredné správne orgány so zameraním na rozvoj odvetví v pôsobnosti jednotlivých ministerstiev.
- **Program regionálneho rozvoja** – ako strednodobý dokument, v ktorom štát formuluje svoj prístup a zameranie podpory regionálneho rozvoja pre jeden alebo spoločne pre viac regiónov.
- **Sektorové politiky** – ako strednodobé dokumenty, formulujúce podporu jednotlivých sektorov a ich odvetví. Definuje východiská pre rozvojové ciele a zásady pre spracovanie sektorových rozvojových programov.
- **Sektorový rozvojový program** – ako taktický dokument obsahujúci rozvojové ciele a rozvojové aktivity sektoru vo forme konkrétnych opatrení a projektov.

Významným aspektom na národnej úrovni je nadväznosť a súlad PHSR NSK na ciele a priority stanovené Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja. Tento súlad umožňuje podporou jednotlivých aktivít napĺňanie cieľov stanovených v oboch dokumentoch, čím tým by mali byť dosiahnuté synergické efekty, ktoré prispievajú k rovnovážnemu rastu.

Z Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR vyplýva, že najvyšší potenciál Nitriansky kraj má v existujúcej sieti vedeckých a výskumných inštitúcií prepojených na poľnohospodárstvo, ktoré národná stratégia vníma ako kľúčový sektor v kraji spolu s chemickým a strojárskym. Konkurenčnú výhodu vidí hlavne v oblasti rozvoja biotechnológií (na čo priamo nadväzuje cieľ Špecifického cieľa 1: Podpora výskumu a vývoja vrátane transferu výsledkov a technológií do praxe, priority I. Hospodárstvo), či v rozvoji služieb pre obyvateľstvo (Priorita II Ľudské zdroje, Špecifický cieľ 2 Sociálny rozvoj, Priorita IV Infraštruktúra, Špecifický cieľ 3 Skvalitnenie sociálnej infraštruktúry). Na základe analýzy a rozhovorov v rámci pracovných skupín však samosprávny kraj identifikoval ďalšie prioritné oblasti, v rámci ktorých sa musia realizovať aktivity, aby bol zabezpečený rovnomerný rozvoj regiónu a aby sa zlepšila konkurencieschopnosť regiónu. Preto okrem prioritných oblastí, ktoré špecifikuje Národná stratégia, sa kraj orientuje aj na zlepšenie podmienok pre miestnych podnikateľov aj z iných odvetví, či na podporu rozvoja cestovného ruchu. Pre rozvoj inovácií v kraji je nutná diverzifikácia ekonomických aktivít, a nie špecializácia v rámci regiónu. Preto je nutné podporovať diverzifikáciu činností a nie sa len špecializovať na niektoré sektory (poľnohospodárstvo, chemický a strojársky priemysel), ktorých pozícia na globálnych trhoch je nestabilná.

c) Strategické dokumenty a politiky kraja - Strategické a programové dokumenty na úrovni kraja

- **Stratégia rozvoja kraja** – ako základný strategický dokument, orientujúci rozvoj kraja na určité obdobie.
- **Program rozvoja samosprávneho kraja** – ako taktický dokument, obsahujúci konkrétne strategické ciele a rozvojové aktivity vo forme konkrétnych opatrení a projektov.
- **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce** – ako taktický dokument spracovaný na úrovni obce. Je podkladom pri spracovávaní Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja.

K najvýznamnejším strategickým koncepčným dokumentom NSK na regionálnej úrovni, z ktorých PHSR NSK vychádza patria:

- Územný plán VÚC Nitrianskeho kraja, zmeny a doplnky č. 2 (2008)
- Územný generel dopravy NSK (2008),
- Aktualizácia stratégie rozvoja cestovného ruchu na území NSK,
- Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v NSK,
- Koncepcia rozvoja kultúry NSK na roky 2008 – 2015,
- Regionálna energetická koncepcia využívania poľnohospodárskej a lesníckej biomasy Nitrianskeho kraja,
- Stratégia rozvoja vidieka NSK 2009 – 2015,
- Koncepcia rozvoja stredného školstva v Nitrianskom samosprávnom kraji s výhľadom do roku 2015,
- Regionálna surovinová politika pre oblasť nerastných surovín Nitrianskeho kraja, ŠGÚDŠ Bratislava, 2005.

V zmysle PHSR NSK predstavuje trvalo udržateľný rozvoj horizontálnu prioritu, ktorá má pre tento program určujúci význam z hľadiska jeho celkového zamerania a obsahu strategickém časti.

Implementácia PHSR NSK s najväčšou pravdepodobnosťou neovplyvní vyššie uvedené základné strategické dokumenty. Realizácia jednotlivých projektov (rámcových aktivít a nadväzujúcich projektov všetkých subjektov v regióne) sa vo väčšej miere prejaví v potrebe aktualizácie územných plánov regiónov a jednotlivých dotknutých obcí, čo je však žiadúci jav.